

EU dovršio reformu tržišta
električne energije

Kompensacije za izbacivanja uglja:

Dva biliona dolara

Savet Evrope usvojio paket za
tržište gasa i vodonika

Koji energetske i klimatske
prioriteti Evrope za 2024-29?

Evropa mora da udvostruči
investicije u energetske mreže

Subvencije vitalne za energetske
intenzivnu industriju EU –
analitičari

DOSIJE: Q&A o revidiranom modelu tržišta električne energije

SADRŽAJ

EU dovršio reformu tržišta električne energije	OVDE
Spremni za 55: Savet Evrope usvojio paket za tržište gasa i vodonika	OVDE
Koji bi trebalo da budu energetska i klimatska prioriteta Evrope za 2024-29.	OVDE
Komisija: Evropski potrošači i industrija imaju koristi od stabilnog snabdevanja čistom energijom	OVDE
ACER-ova ažurirana metodologija poboljšava operativnu sigurnosnu analizu u El.energetskim sistemima	OVDE
ACER će se konsultovati o uvođenju dobrovoljnih šablona za ugovore o kupovini električne energije	OVDE
Nova uredba EU o metanu za smanjenje štetnih emisija iz fosilnih goriva	OVDE
Evropa mora da udvostruči investicije u energetska mreža kako bi zadržala neto-nulu na vidiku	OVDE
Evropa treba da se pozabavi nestalnom proizvodnjom obnovljivih izvora	OVDE
Nacionalni energetska planovi EU27 nedovoljni za ispunjenje pariskih ciljeva	OVDE
Usvojena i objavljena Pravila mreže o kibernetičkoj sigurnosti	OVDE
Nova studija: cena postupnog izbacivanja uglja	OVDE
Turska postaje najveći evropski proizvođač električne energije na ugali	OVDE
EU ide ka regulisanju korišćenja energije u centrima podataka	OVDE
Apel evropske industrije Briselu i vladama EU	OVDE
Subvencije vitalne za energetska intenzivna industrija EU – analitičari	OVDE
Francuski i nemački poslanici spremaju zajednička energetska strategija	OVDE
EIB otvorena za finansiranje nuklearne energije?	OVDE
EU u pregovorima s Nemačkom zbog nametanja “carine” za gas susedima	OVDE
Američki energetska regulator odobrio pravilo za jačanje električne mreže	OVDE
DOSIJE: Pitanja i odgovori o revidiranom modelu tržišta električne energije.....	OVDE

EU dovršio reformu tržišta električne energije

BRISEL - Savet EU je 21. maja konačno potvrdio reformu tržišta električne energije koja bi trebalo da osigura stabilnije cene, manje zavisne od cene fosilnih goriva i bolju zaštitu potrošača u budućim krizama, javljaju **agencije**.

Reforma se sastoji od jedne uredbe i jedne direktive, koje će potrošačima osigurati pravo na ugovore s fiksnom ili fleksibilnom cenom kao i veći pristup informacijama o drugim mogućnostima. Države članice će moći da zabrane snabdevačima obustavu isporuke električne energije ugroženim kupcima. Prema dosadašnjim pravilima, cene električne energije temeljile su se na ceni fosilnih goriva koja se upotrebljavaju u proizvodnji struje, prema načelu redosleda vrednosti. To znači da cenu električne energije određuje najskuplji energent koji se koristi za njenu proizvodnju, a to je bio prirodni gas koji je višestruko poskupeo nakon ruske intervencije u Ukrajini.

Prema novim pravilima, građanima će biti dostupniji ugovori s obaveznim trajanjem i fiksnim cenama, fleksibilnost pri izboru dinamičnog određivanja cena, uz mogućnost višestrukih ili kombinovanih ugovora. Proizvođači električne energije imajuće stabilnije prihode.

Reforma bi trebalo da podstakne ulaganja u obnovljive izvore energije zahvaljujući dvosmernim ugovorima za kompenzaciju razlike. Ti ugovori funkcionišu na sledeći način: proizvođači prodaju električnu energiju po unapred dogovornoj ceni. Ako je ta cena viša od tržišne, proizvođači taj višak prihoda preko državnog tela raspodeljuje krajnjim kupcima, a ako je ta cena niža od tržišne, država će im nadoknaditi razliku u ceni. Na taj bi način proizvođači bili sigurni da će ostvariti minimalan povrat na takva ulaganja.

Dvosmerni ugovori za kompenzaciju razlike moći će se primenjivati na ulaganja u nove objekte za proizvodnju električne energije koji se temelje na energiji vetra, solarnoj energiji, geotermalnoj energiji, hidroenergiji bez akumulacija i nuklearnoj energiji.

EU bi s novim pravilima trebalo da bude otpornija na buduće krize. U slučaju vrlo visokih cena energije i pod određenim uslovima, Savet EU moći će na predlog Komisije proglasiti energetska krizu u pojedinom području ili u celoj Uniji. Proglašenjem takve krize, države članice će moći privremeno određivati cene električne energije za male i srednje firme kao i energetska intenzivne industrije. Usvojena uredba stupa na snagu 20 dana nakon objave u Službenom listu EU, a zemlje članice imajuće pola godine da prenesu direktivu u nacionalna zakonodavstva.

Komisija je predložila reformu tržišta električne energije 14. marta 2023. godine. Dve zakonodavne institucije, Savet i Evropski parlament postigli su dogovor o reformi 13. decembra prošle godine. Evropski parlament je reformu izglasao 1. aprila ove godine.

Spremni za 55: Savet Evrope usvojio paket za tržište gasa i vodonika

BRISEL - Savet Evrope usvojio je 21. maja uredbu i direktivu kojom se uspostavljaju zajednička pravila unutrašnjeg tržišta za obnovljive i prirodne gasove i vodonik i reformiše postojeće gasno zakonodavstvo EU, objavio je portal Saveta [consilium.europa.eu](https://www.consilium.europa.eu) i dodaje:

Nova pravila pomoći će u prelasku na obnovljive i niskougljenične gasove, posebno na vodonik, u energetsom sistemu, s ciljem postizanja ciljeva EU za dekarbonizaciju.

Dizajniranje tržišta gasa i vodonika

Paket gasa postavlja čvrsta pravila za organizaciju tržišta prirodnog gasa i uspostavlja snažan okvir za razvoj budućeg tržišta vodonika, uključujući namensku infrastrukturu vodonika. Sadrži posebna pravila za transport, snabdevanje i skladištenje prirodnog gasa i vodonika.

Nova pravila zahtevaju integrisano i transparentno planiranje mreže u celoj EU, prema principu „energetska efikasnost na prvom mestu” i s pristupom usmerenim prema budućnosti. Operateri mreže za gas i vodonik pripremiće desetogodišnji plan razvoja mreže EU.

Ovi dokumenti takođe utiru put za trajnu platformu za agregiranje potražnje.

Prelazak na obnovljivi gas

Kako bi se osiguralo postupno ukidanje fosilnih goriva, dugoročni ugovori za fosilni gas se više neće

sklapati od 2049. Nova pravila promovišu prodor obnovljivog gasa i gasa s niskim udelom ugljenika, posebno vodonika u uglju i regijama sa visokim udelom ugljenika. Države članice će obezbediti tarifne popuste i podsticaje, kako bi olakšale integraciju svog tržišta i sistema, posebno za novo tržište vodonika, i tako osigurale pravednu tranziciju.

Takođe će biti uspostavljen dobrovoljni mehanizam za podršku tržištu vodonika u periodu od pet godina.

Zaštita kupaca od energetske siromaštva

Ranjivi kupci i kupci pogođeni energetske siromaštvom biće bolje zaštićeni zahvaljujući novim pravilima koja su usvojena, a koja uključuju fokus na udaljena područja. Mere država članica uključuju zaštitu od isključenja i imenovanje snabdevača u krajnjoj instanci kako bi se

osigurao kontinuitet snabdevanja.

Sledeći koraci

Uredba i direktiva će nakon usvajanja biti potpisani i objavljeni u Službenom listu Evropske unije.

Uredba će se direktno primenjivati šest meseci nakon objavljivanja.

Što se tiče Direktive, države članice će imati dve godine da prilagode svoje nacionalno zakonodavstvo odredbama Direktive.

Koji bi trebalo da budu energetska i klimatska prioriteta Evrope za 2024-29.

BRISSEL - Nakon izbora za Evropski parlament u junu, nova Komisija će imati zadatak da odredi dnevni red energetske i klimatske politike EU. Šta bi trebalo da budu njeni prioriteta, zaključuje u šest tačaka poljski energetska analitički centar **Forum Energie**.

To su energetska sigurnost, poboljšanje pristupa podacima i stoga planiranje, reforme tržišta energije i razvoj mreže, zaštita i podrška ugroženim građanima, uspostavljanje Fonda za transformaciju energije, globalna klimatska i energetska politika.

1) Nova strategija energetske sigurnosti za Evropu

EU treba novi pristup energetska sigurnosti. Poslednja evropska strategija izrađena je 2014. godine i fokusirana je uglavnom na snabdevanje gasom i naftom, kao i na izgradnju nove infrastrukture za fosilna goriva. Ovo je zastareli pristup. Energetska sistem se brzo menja, sa rastućom ulogom električne energije zbog sve veće upotrebe toplotnih pumpi i električnih automobila – stvarajući nove izazove i rizike, uključujući sajber rizike.

2) Poboljšanje pristupa podacima, planiranju energetske i klimatske politike

Jedno od uskih grla tranzicije je nedovoljan pristup podacima ili velika disperzija podataka – posebno u novim sektorima koji tek treba da budu obuhvaćeni klimatskom politikom (zgrade, saobraćaj, poljoprivreda). Ovaj problem je posebno akutan u zemljama srednje Evrope.

Stoga poljski think-tank predlaže stvaranje specijalizirane jedinice na nivou EU koja bi mogla pomoći u poboljšanju upravljanja znanjem i informacijama. Preporučuje se osnivanje Agencije za energetska tranziciju EU ili stvaranje posebne jedinice u okviru već postojećeg Zajedničkog istraživačkog centra (JRC).

3) Dalje reforme tržišta energije i razvoj mreže

Sa promenljivim elektroenergetskim sistemom, potrebne su dalje reforme kako bi se osiguralo da tržište omogućava potrošačima da imaju koristi od razvoja OIE, dok investitorima pruža stabilan, dugoročni regulatorni okvir. Postepeno ukidanje konvencionalnih jedinica čini sistem sve težim za kontrolu, dok potrebe za fleksibilnošću brzo rastu. Tržište se razvija i potrebna su prilagođavanja.

S jedne strane, postoji potreba da se pojednostavi uvođenje tržišta kapaciteta koji omogućavaju ulaganja potrebna za održavanje kritičnog kapaciteta potrebnog za stabilan rad i balansiranje sistema baziranog prvenstveno na OIE. S druge strane, neophodan je brz razvoj tržišta fleksibilnosti, koje bi trebalo da dopuni tržište energije i kapaciteta i obezbedi da se ponuda i potražnja prilagode uslovima sistema koji se brzo menjaju. Biće važno i jačanje lokacijskih signala, što bi omogućilo efikasnu alokaciju izvora proizvodnje u određenim područjima, bolje korišćenje mreže i optimalnu lokaciju novih velikih potrošača. Lokalne cene bi uštedele evropskim potrošačima novac potrošen na infrastrukturu koja neće biti potrebna u distribuiranom sistemu.

Da bi se postigla dekarbonizacija evropskog energetska sistema, razvoj mreže je takođe od suštinskog značaja i predstavlja osnovu za uspešnu

energetsku tranziciju. Snažan naglasak treba staviti na ubrzanje razvoja i modernizacije mreža kroz podsticanje njihove izgradnje, reviziju administrativnih procedura i olakšavanje finansiranja.

Važno je optimalno iskoristiti postojeće resurse i efikasno upravljati mrežnim sredstvima. Potrebno je i adekvatno planiranje, uzimajući u obzir različite nosioce energije, ali i integraciju mreža na kopnu i na moru.

4) Zaštita ugroženih građana kroz dobro osmišljene i implementirane mehanizme

U narednim godinama, EU će ući u eru ubrzane energetske tranzicije koja će uticati ne samo na industrijske sektore već i na društva. Socijalna dimenzija klimatske politike postaće sve važnija, a interakcija će se odvijati kroz cene energije, radna mesta i podsticaje za promene – što može biti zabrinjavajuće – posebno ako ne postoje spremne alternative i razumna rešenja. Građani pogođeni energetsom krizom strahovaće od povećanja troškova energije – uloga nove Komisije biće da se tome efikasno suprotstavi usmeravanjem neophodne pomoći različitim društvenim grupama, posebno najsiromašnijima.

Komisija bi stoga trebala obratiti posebnu pažnju na funkcioniranje Socijalnog klimatskog fonda (SCF) i Fonda za pravednu tranziciju (JTF). Treba ih tretirati kao vodeće projekte EU i dati im dužnu važnost.

5) Uspostavljanje Fonda za podršku investicijama za energetsku transformaciju

Energetska tranzicija zahteva kombinaciju privatnih i javnih investicija kako bi se potrebni projekti mogli realizirati. Evropski zeleni dogovor trebalo bi da evoluira u ekonomsku agendu, sa snažnom finansijskom i industrijskom komponentom.

Globalna konkurencija za nove tehnologije i resurse je žestoka, a tempo i obim transformacije moraju biti podržani namenskim finansijskim mehanizmima ako EU želi da ostvari svoje ciljeve i da ne zaostaje u globalnoj ekonomskoj trci.

Potreban je poseban fond za podršku kompanijama čiste tehnologije u EU, kako bi im se podržalo u proširenju svojih proizvoda. Treba osigurati da se novac raspoređuje na izbalansiran način svim zemljama u zajednici – bez favoriziranja bogatijih.

6) Eksterna dimenzija klimatske i energetske politike

Geopolitički energetski pejzaž prolazi kroz značajne promene, a prioriteti, definicije i izazovi u EU se također brzo menjaju. Uloga tradicionalnih energetskih resursa opada, dok ostale sirovine i tehnologije dobijaju na značaju i njihova će uloga ubrzano rasti.

Za jačanje pozicije EU na globalnoj sceni neophodna je odgovarajuće prilagođavanje politika i odnosa sa spoljnim partnerima. Biće važno slediti uravnoteženu energetsku i klimatsku diplomatiju koja podržava tranzicione napore u susedstvu i zemljama u razvoju kroz saveze i partnerstva i podržava investicije usmerene ka održivom razvoju.

Važna tema biće i proširenje EU, koje je strateške, geopolitičke prirode. Međutim, strateška dimenzija ne bi trebalo da zaseni potrebu za pragmatičnim prednostima i izazovima proširenja. Važan faktor treba da bude stvaranje jedinstvenih uslova za rad energetskih kompanija u novim zemljama EU i definisanje uslova za integraciju energetskih tržišta. Prilikom vođenja pristupnih pregovora takođe će biti neophodno definisati najvažnija partnerstva u smislu, na primer, korišćenja zelenih gasova, vodonika, razvoja OIE, skladištenja gasa i zajedničkih strateških rezervi.

Komisija: Evropski potrošači i industrija imaće koristi od sigurnog i stabilnog snabdevanja čistom energijom

BRISEL - Evropska komisija (EK) pozdravila je usvajanje važnih reformi tržišta električne energije i gasa i novog regulatornog okvira za podsticanje razvoja vodonika i drugih dekarbonizovanih gasova, „kao novi korak u pravcu tranzicije na čistu energiju uz istovremeno povećanje sigurnosti snabdevanja i zaštite potrošača, a na osnovu iskustava stečenih tokom energetske krize“.

Tržišta energije koja su spremna za budućnost podstaknuće ulaganja u čistu energiju i omogućiti niže i stabilnije cene koje su ključne za povećanje konkurentnosti evropske industrije na globalnom nivou, navodi se u saopštenju EK i dodaje:

Usvajanjem revidiranog modela tržišta električne energije i paketa o dekarbonizovanom gasu i vodoniku, EU ima na raspolaganju dodatne alate za postizanje svojih energetskih i klimatskih ciljeva u okviru Evropskog zelenog plana.

EK navodi da ažurirani okvir tržišta gasa omogućava državama članicama da zaustave ili ograniče uvoz gasa iz gasovoda i LNG-a iz Rusije i Belorusije, u skladu s ciljevima plana REPowerEU.

Vidi [OVDE](#) u rubrici **DOSIJE: Pitanja i odgovori o revidiranom modelu tržišta električne energije.**

ACER-ova ažurirana metodologija poboljšava operativnu sigurnosnu analizu u elektroenergetskim sistemima

LJUBLJANA - EU Agencija za saradnju sa nacionalnim energetskim regulatorima ACER je 13. maja usvojio izmene Metodologije za koordinaciju operativne sigurnosne analize (CSAM).

Predlog amandmana podnela je ACER-u u novembru 2023. godine Evropska mreža operatora prenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) u ime operatora prenosnog sistema (OPS).

Zašto je metodologija važna za operativnu sigurnost EU?

CSAM podržava operativnu sigurnost EU tako što navodi zahteve TSO-a da osiguraju:

- koordinirano funkcionisanje sistema za prenos električne energije;
- efektivno operativno planiranje sistema;
- transparentnost i pouzdanost informacija o radu prenosnog sistema.

Koja su glavna poboljšanja u metodologiji?

Izmene se odnose na implementaciju područja praćenja (tj. gde OPS-i implementiraju praćenje i modeliranje svojih sistema u realnom vremenu kako bi održali operativnu sigurnost), sledeći preporuke završnog izveštaja Stručne komisije za klasifikaciju incidenata o razdvajanju sinhronog područja kontinentalne Evrope (usvojen 8. januara 2021.).

Glavne promene uključuju:

- Usklađivanje perioda ponovne procene područja vidljivosti sa onim na spoljnoj listi nepredviđenih situacija (tj. spiskom nepredviđenih situacija koje treba simulirati radi testiranja usklađenosti s operativnim sigurnosnim ograničenjima). Ovo usklađivanje je važno kako bi se osiguralo da se operativna sigurnosna analiza sprovodi precizno u svim vremenskim okvirima.
- Uključivanje sabirničkih spojnica u liste za nepredviđene situacije i u individualne modele mreže (IGM) OPS-a, zajedno sa definisanim vremenskim okvirom za implementaciju od strane OPS-a. Ovo ažuriranje osigurava da se tokovi energije održavaju unutar operativnih sigurnosnih ograničenja nakon što se dogodi nepredviđeni slučaj.

Koji su sledeći koraci?

U roku od godinu dana nakon usvajanja novog CSAM-a (do 13. maja 2025.), OPS-i su dužni da ažuriraju svoje redovne liste nepredviđenih situacija.

ACER će se konsultovati o uvođenju dobrovoljnih šablona za ugovore o kupovini električne energije

LJUBLJANA - ACER će 20. juna pokrenuti javnu konsultaciju kako bi prikupio stavove zainteresovanih strana o prednostima i nedostacima uvođenja dobrovoljnih šablona za ugovore o kupovini električne energije (PPA – eng. Power Purchase Agreement) na energetsom tržištu EU.

Šta su ugovori o kupovini električne energije?

Ugovori o kupovini električne energije (PPA) su ugovorni aranžmani između proizvođača električne

energije (često proizvođača obnovljive energije) i kupaca. Pružajući obnovljivu električnu energiju po obostrano dogovorenim cenama, ovi ugovori podstiču stabilnost za obe strane i promovišu uvođenje obnovljivih izvora energije (OIE).

U skladu s Uredbom EU za poboljšanje dizajna tržišta električne energije Unije (EMD), koju je Savet EU usvojio 21. maja, države članice će sprovesti politike i mere za podsticanje preuzimanja PPA uklanjanjem neopravdanih prepreka i nesrazmerne ili diskriminatorne prakse. Ovo bi trebalo doprineti poboljšanju predvidljivosti cena energije i pomoći u ispunjavanju nacionalnih klimatskih i energetske ciljeva.

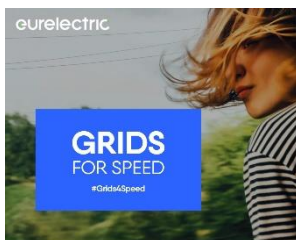
Ako procena (očekuje se u jesen 2024.) naglasi potrebu za razvojem šablona za ugovore o PPA, ACER će, zajedno sa svim nominovanim operaterima tržišta električne energije (NEMO), započeti proces u zimu 2024., **saopštio** je regulator.

Nova uredba EU o metanu za smanjenje štetnih emisija iz fosilnih goriva

BRISSEL - Prva pravila EU koja ograničavaju emisiju metana iz energetske sektora u Evropi i širom sveta postala su 27. maja zakon, **saopštio** je Evropska komisija. Nova uredba obavezuje industriju fosilnog gasa, nafte i uglja u Evropi da meri, prati, izveštava i verifikuje svoje emisije metana u skladu sa najvišim standardima praćenja, i da preduzme mere za njihovo smanjenje.

Evropa mora da udvostruči investicije u energetska mrežu kako bi zadržala neto-nulu na vidiku

BRISSEL - Evropa mora da udvostruči svoje godišnje investicije u mreže kako bi zadržala neto nulu na vidiku omogućavanjem elektrifikacije transporta, grejanja i industrije i integracijom rastućih obnovljivih izvora energije, navodi Eurelectric, udruženje evropske elektroenergetske industrije, u izveštaju od 22. maja.

Evropska ulaganja u distributivne mreže trebalo bi da skoče na čak 67 milijardi evra godišnje od 2025. do 2050. godine, u odnosu na trenutne

prosečne godišnje investicije od 33 milijarde evra, pokazala je Eurelectric-ova studija [Grids for Speed](#) (Mreže za brzinu), prenosi [Oilprice.com](#).

„Ubrzavanje (izgradnje) mreže stvorice više od 2 miliona radnih mesta, doneti veće uštede energije i osigurati pouzdanije napajanje, a istovremeno će ubrzati dekarbonizaciju evropske ekonomije“, saopštila je grupacija evropske električne industrije.

Eurelectric, procenjuje da će električna energija činiti 60% konačne potrošnje energije u Evropi do 2050. godine, u poređenju sa 23% danas. Obnovljivi kapaciteti će se povećati šest puta od 2020. sa 70% proizvodnje i skladištenja obnovljivih izvora koji se povezuju na nivou distribucije, navelo je udruženje.

„Za uspješnu energetska tranziciju EU treba ogromne količine dodatnih kapaciteta mreže. Obim investicija za operatere distributivnih sistema treba da se udvostruči“, rekao je predsednik Eurelectric-a i izvršni direktor nemačkog energetska giganta E.ON-a Leonhard Birnbaum.

Evropa treba da se pozabavi nestalnom proizvodnjom obnovljivih izvora

LONDON - U Evropi, kreatori politike moraju se pozabaviti rastućim jazom između kapaciteta baznog opterećenja i rastuće proizvodnje intermitentne obnovljive električne energije, komentariše 19. maja portal [Oilprice](#).

Prošlog meseca, Evropska unija je zabeležila rekordno nisku proizvodnju energije iz fosilnih goriva i rekordno visok udeo obnovljivih izvora u miksu električne energije, kaže energetska analitička centar Ember. U aprilu 2024. fosilna goriva su po prvi put proizvela manje od četvrtine električne energije u EU, uz rekordno visok udeo obnovljivih izvora u jednom mesecu od 54%.

Ali šta se dešava sa vetrom i solarnom proizvodnjom kada je oblačno i bez vetra? Opada i mora se nadoknaditi drugim izvorima proizvodnje ili skladištenja energije.

“Nema tranzicije bez prenosa.”, kaže Elizabet Kremona, analitičarka energetska i klimatska podataka u Emberu.

EU i svet u celini su nespremni za masovno uvođenje vetra i solarne energije – ulaganja u mreže trenutno su nedovoljna da se izbore s bumom, dok je skladištenje energije takođe iza krivulje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora.

Međutim, evropske mreže nisu izgrađene da podnose ogromna nova opterećenja proizvodnje i potražnje električne energije.

“Kako Evropa pojačava primenu obnovljive energije i sve više elektrificira privredu, očekuje se da će se proizvodnja i potražnja električne energije udvostručiti do 2050. godine”, navodi Agora Energiewende, think tank.

Evropska mreža suočava se sa sve većim pritiskom, "koji usporava integraciju dodatne obnovljive energije", navodi se u studiji koju su pripremili Agora Energiewende i konsultantska kuća DNV.

„Jedan od glavnih razloga je nedostatak regulatornih i finansijskih okvira koji su delimično krivi za loše dugoročno planiranje na nivou ODS-a, što dovodi do nedovoljnog razvoja energetske infrastrukture“, navodi se u izveštaju.

Osim ako Evropa ne ubrza ulaganja u mrežu i planiranje i ne pojača primenu skladištenja energije, njene rekordno visoke instalacije i proizvodnja energije vetra i solarne energije biće samo statistika za zagovornike čiste energije koju mogu da reklamiraju bez stvarnog unapređenja energetske tranzicije, konstatuje Oilprice.com.

Nacionalni energetske planovi EU27 nedovoljni za ispunjenje pariskih ciljeva

LONDON - Nacionalne ambicije približavaju se onome što je potrebno za energetske ciljeve EU, ali je potreban daljnji podsticaj kako bi se zatvorio preostali jaz i ubrao raspoređivanje, navodi 24. maja ugledni energetske institut **Ember**.

Nacionalni energetske i klimatske planovi (NECP) su glavni dokumenti koje su izradile države članice EU kako bi detaljno opisale svoje ključne klimatske ciljeve i akcije za sledeću deceniju i dalje. Prethodni kompletan set planova finaliziran je 2019. godine, a sledeći bi trebalo da bude završen do kraja juna

2024. Države članice su imale rok do juna 2023. da dostave svoje nacрте ažuriranih NECP-a Evropskoj komisiji, ali većina je propustila ovaj rok ; obrazac koji će se verovatno ponoviti sa konačnim verzijama.

Do sada je podneseno 26 nacрта NECP-a, koji se u Briselu razmatraju zajedno sa najavljenim nacionalnim planovima Austrije koje vlada u Beču tek treba da podnese.

Zajedno, ovaj gotovo potpuni skup nacрта daje naznaku da li su nacionalni ciljevi dovoljni za postizanje energetske ciljeva EU, navedenih u paketu Spretni za 55 (Fit-for-55) i planu REPowerEU. Napredak u energetske sektoru ove decenije je posebno kritičan, jer Međunarodna agencija za energije (IEA) smatra da evropske energetske sistem mora biti dekarbonizovan 2030-ih na putu do neto nule u skladu sa Pariskim sporazumom.

Napredak EU u postizanju ciljeva energetske sektora takođe ima globalne implikacije. EU je zagovarao inicijativu dogovorenu na COP28 da se utrostruči globalni kapacitet obnovljivih izvora i udvostruči stopa poboljšanja efikasnosti do 2030. NECP dokumenti će biti prvi veliki znak da li će EU ostvariti svoj deo ove globalne inicijative. To u najmanju ruku znači postizanje dogovorenih ciljeva obnovljive energije i efikasnosti, kako je navedeno u REPowerEU planu i naknadnim revizijama obavezujućih ciljeva.

Usvojena i objavljena Pravila mreže o kibernetičkoj sigurnosti

BRISSEL - Prva EU pravila mreže o sajber-sigurnosti za sektor električne energije objavljena su 24. maja ove godine, **saopštila** je Evropska komisija. Predviđen EU Uredbom o električnoj energiji i Akcionim planom EU iz 2022. za digitalizaciju energetske sistema,

ovaj delegirani akt važan je korak za poboljšanje sajber otpornosti kritične energetske infrastrukture i usluga EU.

On će podržati visok, zajednički nivo sajber-sigurnosti za prekogranične tokove električne energije u Evropi. Savet Evrope i Evropski parlament imali su dva meseca da ispituju tekst, posle koji su pravila stupila na snagu.

Mrežna pravila imaju za cilj uspostavljanje konstantnog procesa procene rizika kibernetičke sigurnosti u sektoru električne

energije. Ove procene imaju za cilj sistematsko identifikovanje subjekata koji obavljaju digitalizovane procese sa kritičnim ili velikim uticajem na prekogranične tokove električne energije, njihove sajber-sigurnosne rizike, a zatim i neophodne mere za ublažavanje tih rizika. Za to, ova pravila mreže uspostavljaju model upravljanja koji koristi i usklađuje postojeće mehanizme uspostavljene u horizontalnom zakonodavstvu EU, posebno revidiranom Direktivom o sigurnosti mreža i informacija (NIS2). To je slučaj, na primer, za prijavljivanje sajber napada i ranjivosti pomoću uspostavljenih timova za odgovor na incidente u kompjuterskoj sigurnosti (CSIRT) ili koordinaciju sa CyCLONE mrežom u slučaju velikih incidenata i kriza u kibernetičkoj sigurnosti.

Nova pravila će stoga promovisati zajedničku osnovu, poštujući postojeće prakse i ulaganja koliko god je to moguće. Ovaj model može razvijati, pratiti i redovno preispitivati metodologije različitih aktera, uzimajući u obzir trenutne mandate različitih tela u sistemima sajber sigurnosti i električne energije.

Nova studija: cena postupnog izbacivanja uglja

STOKHOLM/BEČ - Istraživači sa Tehnološkog univerziteta Čalmers (Chalmers) u Švedskoj i Centralnoevropskog univerziteta u Austriji proučavali su vladine planove za postepeno izbacivanje uglja širom sveta i otkrili da više od polovine takvih planova uključuje novčanu kompenzaciju pogođenim stranama.

Ova planirana kompenzacija na globalnom nivou iznosi 200 milijardi dolara, ali ne uključuje Kinu i Indiju, dva najveća korisnika uglja koji trenutno nemaju planove za postupno ukidanje.

Studija pokazuje da bi to koštalo više od 2 biliona dolara, ako Kina i Indija odluče da postupno ukinu ugalj onoliko brzo koliko je potrebno za postizanje pariskih klimatskih ciljeva i da plate sličnu kompenzaciju.

Ukupno, ove 23 zemlje sa 16 posto svetskih elektrana na ugalj obećale su oko 209 milijardi dolara kompenzacije.

Ovo može zvučati kao mnogo novca, ali istraživači ističu da je jednako otprilike 6 gigatona izbegnutih emisija CO₂ i da je trošak kompenzacije za postupno ukidanje uglja po toni izbegnutih emisija CO₂ (29-46 USD po toni) zapravo znatno ispod nedavnih cena ugljenika u Evropi (~64-80 USD po toni).

“Do sada su ove politike 'pravedne tranzicije' u skladu sa ili niže od cena CO₂ unutar EU, što znači da imaju smisla u odnosu sa politikom borbe protiv klimatskih promena. Ali verovatno je potrebno više sredstava ako želimo da se i najveći svetski potrošači uglja, poput Kine i Indije pridruže politici dogovorenoj u Parizu”, kaže Džesika Džejvel, profesorka sa univerziteta Čalmers.

Te dve zemlje imaju više od polovine svetskih elektrana na uglj, a studija otkriva da bi, da Kina i Indija usvoje politike kompenzacije slične onima koje već postoje, procenjeni iznos kompenzacije za obe zemlje bio 2,4 biliona USD za cilj od 2°C i 3,2 triliona USD za cilj od 1,5°C.

Veliko je pitanje otkud tako velike sume novca.

Danas se otprilike polovina svih kompenzacija finansira iz međunarodnih izvora kao što je Partnerstvo za pravednu energetska tranziciju (JETP). Međutim, istraživači ističu da su procenjeni iznosi kompenzacije samo za Kinu i Indiju uporedivi sa celokupnim međunarodnim klimatskim finansiranjem obećanim u Parizu, i veći od trenutne međunarodne razvojne pomoći ovim zemljama.

„Rasprave o troškovima ublažavanja klimatskih promena često se fokusiraju na ulaganja u tehnologije obnovljivih izvora energije – ali takođe vidimo da je od suštinske važnosti pozabaviti se društvenim implikacijama opadanja fosilnih goriva kako bi se omogućile brze tranzicije“, kaže Lola Nacke, sa austrijskog univerziteta, jedan od autora studije. (Izvor: [cleantechnica.com](https://www.cleantechnica.com))

Turska postaje najveći evropski proizvođač električne energije na uglj

LONDON - Turska je pretekla Nemačku i postala najveći evropski proizvođač električne energije na uglj u prva četiri meseca 2024. godine, pokazuju podaci energetskeg trasta mozgova Ember.

Turskih 36 teravat sati (TWh) električne energije na uglj do aprila premašile su 34,6 TWh koje su

proizvela nemačka komunalna preduzeća u istom periodu, kao i 31,3 TWh

električne energije na uglj u trećem najvećem evropskom korisniku uglja, Poljskoj, prenosi 21. maja **Reuters**.

Glavni pokretač uspona Turske na regionalnoj rang listi uglja bio je nagli pad upotrebe uglja u Nemačkoj tokom perioda januar-april, koji je bio 32% niži u odnosu na isti period 2023. godine i najniži u tom vremenskom periodu do sada.

Proizvodnja električne energije na uglj u Nemačkoj i Poljskoj do aprila bila je manja za 42%, odnosno 19,4%, u odnosu na iste mesece 2019.

Između 2022. i 2023. godine, kapacitet "čiste" proizvodnje energije povećan je za 9% u Nemačkoj, 21,4% u Poljskoj, 21% u Holandiji, 9,6% u Italiji i za 8% u Španiji, prema Emberu, delom zahvaljujući velikim državnim subvencijama dizajniranim za pomoć energetskeg tranziciji od fosilnih goriva.

Tokom prva četiri meseca 2024. godine, uglj je, prema Emberu, činio u proseku 34% ukupne proizvodnje električne energije u Turskoj, 35% u Češkoj i oko 30% u Bugarskoj .

EU ide ka regulisanju korišćenja energije u centrima podataka

BRISSEL - Evropska unija će preduzeti veliki korak ka regulisanju korišćenja energije u centrima podataka (eng, data) u septembru, kada će organizacije koje upravljaju tim centrima u zemljama EU morati da podnesu izveštaje sa detaljima o potrošnji energije, kao i o koracima koje preduzimaju da je smanje.

Pravila EU o izveštavanju o centrima podataka deo su većeg regulatornog paketa koji ima za cilj

smanjenje potrošnje energije za 11,7% između 2020. i 2030.

Regulatori ciljaju na data centre jer se procenjuje da troše 2% do 3% sve energije koja se koristi u EU, sa tehnologijama

veštačke inteligencije (AI) koje su teške za obradu, koje pokreću potražnju za većom računarskom snagom i više data centara.

Nekoliko čvorišta centara podataka u EU zahtevaju hiljade megavata energije za rad, napominje Ermengarde Džabir, viši ekonomista u istraživačkoj firmi Mudis (Moody's). Data centri u Amsterdamu zahtevaju oko 950 megavata energetske kapaciteta, dok ti centri u Dablinu zahtevaju više od 700 megavata kapaciteta. Čvorišta centara podataka u Parizu i Frankfurtu zahtevaju skoro isto toliko energije kao i čvorište u Dablinu.

Poređenja radi, 1 megavat snage dovoljan je za napajanje 750 do 1.000 domova godišnje. (Izvor: **Portal CIO**)

Apel evropske industrije Briselu i vladama EU

BRISSEL - Više od 700 industrijskih kompanija i gotovo 300 udruženja i sindikata potpisalo je Deklaraciju iz Antverpena, naglašavajući kritičnu potrebu za jasnoćom, predvidljivošću i poverenjem u evropsku industrijsku politiku, podstičući u tom pravcu vlade država članica i sledeću Evropsku komisiju i Parlament, piše 15. maja za **Euractiv** Hosu Jon Imas, generalni direktor španske naftne firme Repsol.

Jedan od ključnih poziva u ovoj zajedničkoj deklaraciji je da Evropa postane globalno konkurentan dobavljač energije. Moramo nastaviti sa dekarbonizacijom, ali bez narušavanja sigurnosti snabdevanja i dostupnosti energije za naše građane i preduzeća. Za to nam je potrebna holistička energetska strategija EU koja jamči stabilno i pristupačno snabdevanje održivom energijom, s konkretnim akcionim planom za promovisanje obnovljivih goriva kao komplementarnog rešenja za obnovljivu električnu energiju i vodonik i koja nam pomaže da brže postignemo svoje klimatske ciljeve na isplativiji način.

Delotvorno zakonodavstvo može pružiti podsticaje za ulaganje u svaku tehnologiju koja rezultira dekarbonizacijom. Jedan od načina da se to postigne je da se da prioritet reviziji Direktive o porezu na energiju (ETD), sa trenutnim porezom na ugljovodonike koji će se razviti u porez na CO2. Trenutni okvir je star preko 20 godina i treba ga ažurirati kako bi odražavao evoluciju obnovljivih goriva, postavljajući jednake uslove za minimalne poreze i odražavajući ekološki učinak.

Kao što je navedeno u Deklaraciji iz Antverpena, da bismo nastavili da razvijamo evropsku industriju, potreban nam je Evropski industrijski sporazum na istom nivou kao i evropski zeleni dogovor koji se međusobno učvršćuje.

Subvencije vitalne za energetske intenzivnu industriju EU – analitičari

BRISEL - Evropskoj energetski intenzivnoj industriji potrebne su subvencije ako želi da se takmiči na globalnom nivou s obzirom na relativno visoke troškove energije u regionu u poređenju sa onima poput SAD-a i Azije, rekli su za **Montel** industrijski analitičari.

„Bolje ciljane mere podrške određenim sektorima bila bi dobra ideja, izbegavajući sveobuhvatne šeme iz prošlosti“, rekao je Alberto Rizi, istraživač u ECFR Rimu.

"Strateški važne" i "konkurentne" industrije treba da dobiju subvencije, kao i one koje "dodaju vrednost održavanjem proizvodnje unutar EU", dodao je.

Sadašnje okruženje je bilo „posebno problematično za energetske intenzivne industrije“ s obzirom na opadajuću potražnju.

“Kina i SAD imaju konkurentne prednosti. Kina ima ugljen... a SAD ima naftu i gas, dok EU nema ništa“, rekao je nezavisni energetski konsultant Serđio Điraldo za Montel.

Stroga pravila javnog budžeta ograničavaju subvencije EU, tako da je to nemoguća dilema.

Trenutna situacija je učinila da je “teško videti evropske industrije u mogućnosti da se ponovo takmiče u pogledu energetskih inputa protiv SAD-a i Kine“, rekao je za Montel Frančesko Sasi, analitičar istraživačkog centra RIE.

Proizvodnja prirodnog gasa u EU bila je ograničena, a proizvodnja solarnih panela se premeštala na

zemlje izvan bloka koje su bile atraktivnije u smislu troškova i političke podrške, dodao je.

Jedan od načina na koji bi Evropa mogla stvoriti povoljne uslove za svoje energetske intenzivne industrije bio je podržavanje razvoja uvoza vodonika iz Severne Afrike, rekao je Luidi Krema, direktor sektora za zelenu energiju Fondacije Bruno Kessler.

Na nedavnom samitu G7 grupe industrijaliziranih nacija, izvršni direktor Međunarodne energetske agencije Fatih Birol rekao je da EU mora biti selektivna u pogledu podrške. Ona bi mogla subvencionirati neke kompanije, ali bi trebalo da „pusti (niz vodu) druge“.

Francuski i nemački poslanici spremaju zajedničku energetske strategiju

BRISEL - Francusko-nemačka parlamentarna skupština trebalo bi da usvoji deklaraciju kojom se savetuje Parizu i Berlinu da poprave svoje razlike u energetske politici i počnu prelazak na vodonik i geotermalnu energiju, objavio je 20. maja **Euractiv**.

Što se tiče energije, odnos između Pariza i Berlina je loš. Dok Francuska unutar EU lobira za podršku za nuklearnu energiju, Nemačka je najsnažnija podrška obnovljivim izvorima energije.

Poslanici iz obe zemlje žele da poprave pukotine fokusirajući se na zajedničke interese. Da bi se premostio jaz u energetske politici, na plenarnoj sednici 100 poslanika 24. juna biće u tom cilju usvojen zajednički dokument.

Skupština, koju čini 100 poslanika iz oba nacionalna parlamenta, sastaje se dva puta godišnje, ali ne može donositi zakone.

Dok je osetljivo pitanje 'nuklearnih naspram obnovljivih izvora energije' držano izvan zajedničkog dokumenta koliko god je to bilo moguće, dokument sadrži planove koji će sigurno uticati na Evropu.

Kao prvo, Francuska i Nemačka trebalo bi da rade na "zajedničkoj evropskoj strategiji za vodonik do 2025." i takav dokument bi bio de facto temelj za ažuriranje trenutne strategije EU za vodonik, koja datira od 2020. godine, piše briselski portal.

Dok se kao krajnji cilj navodi 'zeleni' vodonik baziran na obnovljivim izvorima energije, dokument proglašava otvorenost za "varijante s niskom emisijom" - tj. nuklearni vodonik. Doduše, tekst i dalje prepoznaje „primat“ zelenog vodika, čak i u početnoj fazi rasta sektora.

Dok većina izvora energije već ima koristi od namenskih strategija EU, geotermalna energija tek treba da dobije svoju. Zajednički stav stavlja svoju težinu iza „Evropske strategije za podršku geotermalnoj energiji“, koja nudi uspostavljanje zajedničkog francusko-nemačkog stava o tehnologiji do 2025. godine.

U duhu saradnje, dodaje Euractiv, dve zemlje treba da "nastave da pokreću širenje evropskih mreža na prekogranični i inteligentan način".

Velika uključenost nemačkih konzervativaca u inicijativu sugeriše da je verovatna dalja energetska saradnja između zemalja jer se predviđa da će konzervativci doći na vlast u Nemačkoj krajem 2025.

EIB otvorena za finansiranje nuklearne energije?

BRISEL - "Evropska investiciona banka (EIB) je otvorena za finansiranje nuklearne energije", rekao je Iv Desbazej (Yves Desbazeilles), generalni direktor NuclearEurope, briselskog udruženja za odbranu nuklearne energije, odgovarajući na procurelu informaciju koju su pre dve nedelje objavili neki mediji.

U dokumentu EIB-a, koji prikazuje planirani rad banke za 2023.-2027., spominje se da će EIB podržati 'R&D (istraživanje i razvoj) za male modularne reaktore (SMR)'. Desbazej je za CarbonPulse prokomentarisao da novi dokument otvara vrata za "nekoliko drugih" opcija za podršku EIB-a, poput izgradnje reaktora, ali se takva referenca ne čini verovatnom u konačnom tekstu, piše *Euractiv*.

Međutim, nekoliko promatrača industrije reklo je za Euractiv da reference dokumenta nisu ništa značajnije od onih u trenutnoj mapi puta (2021-2025), u kojoj se već spominje podrška za istraživanje i razvoj za nuklearnu fisiju i fuziju, ali ništa o proizvodnji električne energije.

EU u pregovorima s Nemačkom zbog nametanja "carine" za gas susedima

BRISEL – Evropska komisija nastavlja razgovore s Nemačkom o tarifi za prirodni gas, za koju Brisel i druge zemlje kažu da potkopava evropsko energetske tržište, saopštila je Komisija 23. maja.

Nemački porez na gas, kojim svojim susedima naplaćuje dodatnu naknadu za kupovinu gasa iz nemačkog skladišta, izazvao je kritike nekih zemalja EU, koje kažu da šteti njihovim naporima da napuste ruski gas – jer poskupljuje kupovinu neruskog gasa koji se isporučuje preko Nemačka, piše *Rojters*.

Komisija je pripremila pravni postupak protiv Nemačke prošlog meseca zbog tog pitanja, rekli su za britansku agenciju izvori upoznati s tim.

Portparol Komisije nije komentarisao potencijalnu pravnu akciju, ali je rekao da se za sada nastavljaju razgovori s nemačkom vladom.

Nemačko resorno ministarstvo je ranije reklo da je taksa nediskriminatorska i da su druge zemlje EU imale koristi od toga što je Nemačka brzo napunila svoje ogromno skladište gasa.

Komesarka EU za energetiku Kadri Simson pisala je nemačkom ministru ekonomije i klime Robertu Habecku, pozivajući Berlin da se pozabavi tim pitanjem, rekao je portparol.

Simson je ranije rekla da nemački namet dovodi u opasnost solidarnost bloka i podriva tržište gasa EU. Pravila jedinstvenog tržišta EU zabranjuju tarife na trgovinu između zemalja članica.

Kako bi nadoknadila milijarde evra koje je potrošila na kupovinu neruskog gasa po povišenim cenama, Nemačka je uvela ono što je nazvala „naknadom neutralnosti“ na prodaju gasa svojim susedima.

Češka Republika, Austrija, Slovačka i Mađarska pritiskaju Komisiju da preduzme mere protiv nemačkog nameta.

Američki energetska regulator odobrio pravilo za jačanje električne mreže

VAŠINGTON - Američka Federalna regulatorna komisija za energiju (FERC) glasala je 15. maja 2-1 za usvajanje novog pravila

usmerenog na povećanje međudržavnih energetska kapaciteta kako bi se zadovoljila rastuća potražnja. Dugo očekivano pravilo zahteva

od komunalnih preduzeća i regionalnih mrežnih operatera da zajednički postave 20-godišnje planove koji uzimaju u obzir potražnju i izvore električne energije, pouzdanost i najpravedniji način plaćanja nadogradnje prijenosa.

Ko je šta rekao

"Ostarela mreža naše zemlje testira se na načine koje nikada pre nismo videli", rekao je predsednik FERC-a Vili Filips (Willie Phillips), jedan od dvojice demokrata u energetska komisiji. „Bez značajne akcije sada, nećemo moći zadržati upaljenim svetla suočeni sa sve većom potražnjom, ekstremnim vremenskim prilikama i novim tehnologijama." Usamljeni republikanac Komisije koji nije glasao, Mark Kristi (Christie), rekao je da pravilo "ne štiti potpuno potrošače" i pokušava da nepropisno "donese sveobuhvatni politički program" kako bi se podstaknuli projekti vetra i solarne energije, koji su posebno blokirani zastojeima u mreži.

Šta dalje?

FERC ima ograničena ovlašćenja za sprovođenje projekata, a "moglo bi potrajati godinama" da prailo "ima efekta" zbog tužbi država, piše *Njujork Tajms*.

DOSIJE: Pitanja i odgovori o revidiranom modelu tržišta električne energije

Kako će revidirano zakonodavstvo uticati na cene domaćinstava i industrije?

Reformom modela tržišta električne energije smanjuje se rizik od visokih i nestabilnih cena s kojima se suočava evropski sektor električne energije koje utiču na domaćinstva, preduzeća i industriju uvođenjem mera kojima se podstiču ugovori o deljenju energije, ugovori o kupovini energije i dvosmerni ugovori za razlike. Sve su to ključni alati za povećanje stabilnosti i predvidljivosti troškova energije za domaćinstva i preduzeća.

Reformom se uvode i bonitetne obaveze za snabdevače električnom energijom kako bi se osigurala dostupnost ugovora s fiksnim cenama i ugovorima na određeno vreme za potrošače pa su uključene nove mere kako bi se rizik od stečaja snabdevača sveo na najmanju moguću meru i kako bi se potrošačima omogućilo da se odluče za više ponuda za snabdevanje električnom energijom. Potrošači će imati koristi i od jeftinih obnovljivih izvora energije deljenjem električne energije koju sami proizvode.

Očekuje se da će zbog tih mera cene električne energije ostati stabilnije i nezavisnije od nestabilnih troškova uvoza fosilnih goriva. Generalno, to će pozitivno uticati na račune za energiju evropskih kućanstava i preduzeća.

Hoće li ugovori o razlici i ugovori o kupovini energije biti obavezni?

Reformom modela tržišta električne energije uvode se mere kojima se podstiče upotreba ugovora o **kupovini** energije kao dugoročnih alata za garantovanje stabilnosti cena i snabdevačima i potrošačima. Međutim, njome se akter na tržištu ne obavezuje na sklapanje takvih sporazuma. Države

članice biće obavezne da osiguraju dostupnost instrumenata za smanjenje finansijskih rizika povezanih s ugovorima o kupovini energije, čime će se proširiti pristup tim ugovorima. U tu svrhu države članice mogu uspostaviti državne garancije utemeljene na tržištu. Tim se programom garancija ne može podupreti proizvodnja iz fosilnih goriva, ali može bilo koja tehnologija bez emisija ugljenika. Osim toga, države članice imaju mogućnost da ograniče te programe državnih garancija kako bi poduprle samo proizvodnju iz obnovljivih izvora, u skladu s politikama država članica za dekarbonizaciju.

Kad je reč o ugovorima za razlike, države članice imaju novu obvezu upotrebe **dvosmernih ugovora o razlici** ili drugih jednako vrednih programa s istim efektima pri dodeli javne podrške u obliku neposrednih programa zaštite cena za ulaganja u nove elektrane na obnovljivu energiju i elektrane na nefosilna goriva s niskim emisijama ugljenika, posebno s pogonom na energiju vetra, solarnu energiju, geotermalnu energiju, hidroenergiju i nuklearnu energiju.

Javna podrška za proširenje postojećih kapaciteta takođe bi mogla podlegati dvosmernim ugovorima za razliku. Slično tome, dobrovoljno je sudelovanje aktera na tržištu u dvosmernim ugovorima za razliku ili drugim istovetnim programima s istim učincima.

Kako će novi okvir pomoći u integraciji obnovljivih izvora energije?

Reforma će pomoći u integraciji obnovljivih izvora energije na nekoliko načina. Generalno, time će se olakšati sudelovanje obnovljivih izvora energije, upravljanje potrošnjom, skladištenje i fleksibilnost na veleprodajnim tržištima električne energije povećanjem njihove likvidnosti i uslova za trgovanje na tim tržištima.

Pomoći će i u povezivanju većeg broja rešenja za obnovljive izvore energije i skladištenje u zagušenim delovima mreže i područjima koja čekaju jačanje mreže putem nepouzdatih, fleksibilnih ugovora o priključenju kojima bi se, na primer, moglo uzeti u obzir skladištenje energije ili ograničiti vreme u kojem elektrana može isporučiti električnu energiju u mrežu, čime bi se omogućilo njeno delimično priključivanje. Organizatori deljenja energije, kao što su agregatori ili energetske zajednice, mogu pomoći u smanjenju zagušenja mreže preusmeravanjem potražnje za energijom na sate izvan vršnog opterećenja.

Reforma sadrži i nove odredbe za integraciju velikih novih projekata energije iz obnovljivih izvora na moru povezanih s više od jednog tržišta, nadoknadom rizika s kojima se ti projekti suočavaju u pogledu pristupa tržištima.

Kako će se zakonodavstvom poboljšati energetska sigurnost Europe?

U skladu s evropskim zelenim planom i ciljevima plana REPowerEU reforma će imati važnu ulogu u postupnom ukidanju zavisnosti Evrope od fosilnih goriva za proizvodnju električne energije. To će se delimično postići poboljšanjem tržišta za dugoročne ugovore, kao što su ugovori o kupovini energije i dvosmerni ugovori za razlike, kao i olakšavanjem integracije obnovljivih izvora energije u celom energetsom sistemu.

Ugovori o kupovini energije i dvosmerni ugovori za razlike ne samo da potrošačima osiguravaju stabilne cene. Osim toga, dobavljačima energije iz obnovljivih izvora osiguravaju pouzdane prihode. Time se smanjuje njihov finansijski rizik i znatno smanjuje njihov trošak kapitala, čime se potiču ulaganja. Time se stvara pozitivan krug u kojem se stabilnim prihodima učinkovito smanjuju troškovi i povećava potražnja za energijom iz obnovljivih izvora.

Kako i kada EU može proglasiti krizu cena električne energije i što bi to podrazumevalo?

Komisija kontinuirano prati cene električne energije na veleprodajnim i maloprodajnim tržištima. U skladu s revidiranim modelom tržišta električne energije Komisija može Savetu podneti predlog za proglašenje krize cena električne energije na regionalnom nivou ili nivou EU ako to okolnosti opravdavaju. Konkretno, istovremeno moraju postojati dva uslova:

Vrlo visoke prosečne cene a **vleprodajnim** tržištima električne energije koje su najmanje dva i po puta veće od prosečne cene tokom prethodnih pet godina i najmanje 180 EUR/MWh, za koje se očekuje da će se nastaviti najmanje šest meseci, ne računajući prosečnu cenu tokom prethodnih pet godina. Naglo povećanje **maloprodajnih** cena električne energije u rasponu od 70 %, za koje se očekuje da će se nastaviti najmanje tri meseca.

Kada Savet donese odluku o proglašenju takve krize, države članice mogu sprovesti privremene ciljane javne intervencije u cene snabdevanja malih i srednjih preduzeća (MSP-ova) električnom energijom (do 70 % njihove potrošnje) i domaćinstava (do 80 % njihove srednje potrošnje i do 100 % za ranjiva i energetska siromašna domaćinstva).

Kako će revidirani model tržišta električne energije pridoneti jačanju konkurentnosti evropske industrije?

Reformom bi se podsticale stabilnije cene za potrošnju energije i povećala dostupnost jeftinijih obnovljivih izvora energije.

Kako bi se poboljšala konkurentnost industrije EU i smanjila njena izloženost nestabilnim cenama, posebno revidirani model tržišta električne energije, uključuje mere za uvođenje stabilnijih dugoročnih ugovora kao što su ugovori o kupovini električne energije. Ugovorima o kupovini energije preduzeća uspostavljaju sopstveno neposredno snabdevanje energijom i time mogu ostvariti korist od stabilnijih cena proizvodnje obnovljive i nefosilne energije. Kako bi se uklonile postojeće prepreke ugovorima o kupovini energije, kao što su kreditni rizici kupaca, reformom se države članice obavezuju da osiguraju dostupnost tržišnih finansijskih instrumenata.

Direktni programi zaštite cena koje su države članice uvele za nova ulaganja u inframarginalnu proizvodnju električne energije iz obnovljivih i nefosilnih izvora moraće biti u obliku dvosmernih ugovora za razlike ili jednako vrednih programa s istim efektima. Nadalje, države članice obavezne su da usmere višak prihoda krajnjim kupcima. Time se proizvođačima električne energije osigurava stabilnost prihoda uz istovremenu zaštitu industrije od nestabilnosti cena.

Osim toga, reformom će se podstaknuti likvidnost tržišta za dugoročne ugovore kojima se ograničavaju buduće cene, tzv. terminski ugovori. Time će se većem broju dobavljača i potrošača, uključujući industriju EU, omogućiti da se tokom dužih razdoblja zaštite od preterano nestabilnih cena.

Kako će se potrošačima omogućiti da budu aktivni akteri na tržištu?

Jedan od načina da se poveća otpornost potrošača na efekte visokih i nestabilnih veleprodajnih tržišnih cena jeste da se učine proaktivnim na energetskom tržištu. Novim modelom tržišta električne energije potrošači se osnažuju da to učine, uključujući one koji inače nemaju mogućnost da postanu aktivni kupci zbog finansijskih ili prostornih ograničenja, posebno ugroženih kupaca i onih pogođenih energetskim siromaštvom.

Deljenjem energije potrošači mogu sami konzumirati električnu energiju proizvedenu ili uskladištenu izvan lokacije. Time se potrošačima omogućuje direktan pristup jeftinim obnovljivim izvorima energije, ali i oslobađaju se dodatni podsticaji za aktivne kupce da ulažu u uvođenje obnovljivih izvora energije i da se uključe u upravljanje potrošnjom.

Potrošači mogu deliti električnu energiju koju sami ili zajednički proizvode s prijateljima, porodicama, susedima, zajednicama, ranjivim potrošačima ili onima pogođenima energetskim siromaštvom. Na primer, porodice s niskim prihodima koje žive u socijalnom stanovanju mogle bi imati koristi od energije iz obnovljivih izvora iz solarnih ploča na javnim zgradama.

Druga važna promena je mogućnost da potrošači sklope više od jednog ugovora o snabdevanju električnom energijom ili sporazuma o deljenju energije na istom mestu priključenja za svoje prostore. Drugim rečima, moći će sklopiti ugovor s fiksnom cenom kako bi imali predvidive troškove za svoje glavne potrebe domaćinstva i, uporedno s time, ugovor s dinamičnim određivanjem cene posebno za napajanje svoje toplotne pumpe ili punjenje električnog automobila u vreme kada je električna energija najjeftinija, odnosno kada je

energija iz obnovljivih izvora najbrojnija. O merama merenja odlučuju države članice, dok bi se pametni sistemi merenja mogli upotrebljavati ako je to tehnički izvedivo.

Kako se revidiranim zakonodavstvom poboljšavaju integritet i transparentnost tržišta?

U okviru reforme tržišta električne energije revizijom Uredbe o celovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije („REMIT“) jača se okvir za sprečavanje i zaštitu potrošača i preduzeća od zloupotrebe na evropskim tržištima električne energije i prirodnog gasa.

Tačnije, revidiranom Uredbom REMIT uvodi se novi sistem sprovođenja sa snažnijom ulogom Agencije Evropske unije za saradnju energetskih regulatora (ACER) u prekograničnim istragama. Zbog toga bi bilo moguće efikasnije rešavati prekogranične slučajeve kojima se jača zaštita od bilo kakve zloupotrebe tržišta i povećava celovitost i nadzor veleprodajnog tržišta energije.

Osim toga, revidiranom Uredbom REMIT istrožuje se nadzor aktera na tržištu koji podležu obavezama izveštavanja kao što su registrovani mehanizmi izveštavanja i platforme za razmenu povlašćenih informacija pa se jačaju sistemi realizacije na nacionalnom nivou i nivou EU, među ostalim prema spoljnim učesnicima na tržištu, odnosno učesnicima na tržištu koji nemaju boravište ili poslovno prebivalište u EU. Cilj takvog pojačanog izvršavanja i nadzora učesnika na tržištu je zaštita veleprodajnog tržišta energije od manipulisanja i zloupotrebe tržišta.